

Naturkatastroffond m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sju motioner väckta under allmänna motionstiden vid 2007/08 års riksmöte vilka aktualiserar frågor om ekonomisk ersättning till kommuner och enskilda efter skador som inträffat till följd av naturkatastrofer.

Utskottet avstyrker samtliga motioner mot bakgrund av att ett svar på riksdagens uppdrag till regeringen, om att överväga ett system för ersättning till enskilda och kommuner i samband med naturkatastrofer, bör avvaktas.

En reservation av (v).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Naturkatastroffond m.m.	5
Reservation	10
Naturkatastroffond m.m. (v)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Naturkatastroffond m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2007/08:Fö201 av Ulla Andersson m.fl. (v),

2007/08:Fö212 av Lars Gustafsson (kd),

2007/08:Fö215 av Birgitta Sellén och Lennart Pettersson (båda c),

2007/08:Fö230 av Mikael Oscarsson (kd),

2007/08:Fö236 av Dan Kihlström (kd),

2007/08:Fö246 av Sten Bergheden (m) och

2007/08:Fö250 av Andreas Norlén m.fl. (m, c, kd, fp).

Reservation (v)

Stockholm den 4 mars 2008

På försvarsutskottets vägnar

Rolf Gunnarsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rolf Gunnarsson (m), Peter Jonsson (s), Nils Oskar Nilsson (m), Staffan Danielsson (c), Michael Hagberg (s), Allan Widman (fp), Mats Berglind (s), Isabella Jernbeck (m), Åsa Lindestam (s), Else-Marie Lindgren (kd), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Rosita Runegrund (kd), Peter Rådberg (mp), Patrik Forslund (m), Peter Jeppsson (s) och Eva Sonidsson (s).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas sju motioner väckta under allmänna motionstiden vid 2007/08 års riksmöte vilka aktualiserar frågor om ekonomisk ersättning till kommuner och enskilda efter skador som inträffat till följd av naturkatastrofer.

Utskottets överväganden

Naturkatastroffond m.m.

Utskottets förslag i korthet

Ett svar på riksdagens uppdrag till regeringen om att överväga ett system för ersättning till enskilda och kommuner i samband med naturkatastrofer bör avvaktas.

Riksdagen avslår motionerna

2007/08:Fö201 av Ulla Andersson m.fl. (v),

2007/08:Fö212 av Lars Gustafsson (kd),

2007/08:Fö215 av Birgitta Sellén och Lennart Pettersson (båda c),

2007/08:Fö230 av Mikael Oscarsson (kd),

2007/08:Fö236 av Dan Kihlström (kd),

2007/08:Fö246 av Sten Bergheden (m) och

2007/08:Fö250 av Andreas Norlén m.fl. (m, c, kd, fp).

Jämför reservation (v).

Motioner

I motion Fö201 av Ulla Andersson m.fl. (v) framhålls att stabila trygghets- och försäkringssystem är viktiga för ett fungerande samhälle. De klimatförändringar som sker skapar självklart oro, och allt ska göras för att förhindra och stoppa dem. Sverige kommer att få se många naturkatastrofer framöver. Översvämningar, stormar, jordskred och skogsbränder är bara några exempel som enligt motionärerna kan drabba såväl samhället som den enskilde mycket hårt.

Norge har en lång tradition av försäkringar mot naturkatastrofer. Den norska staten avsätter pengar i en fond för naturkatastrofer för de objekt som inte kan brandförsäkras, exempelvis broar och vägar. Detta skapar likvärdiga beslut om ersättning i hela landet, och som medborgare kan man känna en viss trygghet. Vänsterpartiet anser att även Sverige behöver ett liknande system. Motionärerna föreslår därför att en utredning tillsätts som ska ha till uppgift att se över de regelverk som i dag gäller i syfte att skapa ett liknande system som i Norge.

I motion Fö212 av Lars Gustafsson (kd) erinras om att ett stort antal europeiska jordbruksproducerande länder har någon form av katastrofskydd för jordbruket, dock inte Sverige. Det finns ett behov av någon form av katastrofskyddsförsäkring med sikte på lantbruk som drabbats av en omfattande ”force majeure”-situation, vilken ligger utanför den drabbade lantbrukarens egna påverkansmöjligheter.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har framfört tankar på en katastrof-fond med någon form av gemensamt försäkringsskydd, där lantbrukare också deltar med viss egenfinansiering. Hur den exakta utformningen av ett katastrofstöd ska utformas måste utredas i samverkan med parterna inom jordbruksnäringen och dess organisationer i syfte att uppnå en långsiktig lösning på ett sannolikt eskalerande problem med stora återkommande vädersvängningar.

I *motion Fö215 av Birgitta Sellén och Lennart Pettersson (c)* anføres att om Sverige hade haft en nationell fond för naturkatastrofer så hade det varit lättare att hantera de kostnader som blev följden av stormen. Av den anledningen anser motionärerna att det kan finnas skäl för att en sådan fond inrättas i Sverige.

En del andra länder har garderat sig mot liknande naturkatastrofer genom att bygga upp nationella katastroffonder (ibland kallad naturskadefond). Länder som kan nämnas är Norge, Schweiz, Kanada, Holland och Belgien. Sverige bör också utreda behovet av en naturkatastroffond som ska täcka skador som man inte kan teckna försäkringar mot. För att skapa rättvisa över hela landet bör regeringen utreda behovet av en nationell fond som kan utnyttjas vid naturkatastrofer, och den ska bl.a. täcka skador som inte kan tecknas försäkringar mot.

I *motion Fö230 av Mikael Oscarsson (kd)* erinrar motionären om att det permanenta skördeskadeskydd som tidigare fanns i Sverige avskaffades 1994 efter överenskommelse mellan LRF (som då var huvudman) och staten (som hade övergripande ansvar). Även sedan skördeskadefonden avskaffades kvarstår dock det statliga ansvaret vid skador av naturkatastrofkarakter. Motionären menar att det finns ett tydligt behov av att återupprätta en nationell skördeskadefond, ur vilken lant- och skogsbrukare kan ansöka om kompensationer vid en klimatrelaterad katastrof. Behovet av att inrätta en sådan skördeskadefond är överhängande.

I *motion Fö236 av Dan Kihlström (kd)* framhålls att Regeringskansliet arbetar med en översyn av katastrofersättning till kommunerna. Utredningen skall ta fram principer för hur ett system ska utformas för ersättning till kommuner för deras kostnader i samband med stora olyckor och katastrofer. Motionären anser att det är av stor vikt att detta arbete sker skyndsamt, men samtidigt att det är av stor vikt att även andra aktörer än kommuner ska få ersättning för omfattande skador. Det är därför av yttersta vikt att det för framtiden finns en ekonomisk beredskap för denna typ av katastrofer. En nationell katastroffond skulle vara till stor hjälp. Det ska vara en fond ur vilken man, med en hyfsat enkel administration, helt eller delvis kan ersätta skador som genom vådrets makter uppstått på mark och fastigheter.

I *motion Fö246 av Sten Bergheden (m)* pekar motionären på att stormen Gudrun medförde stora ekonomiska konsekvenser för många enskilda skogsägare och skogsföretag. Gudrun slog också sönder och förstörde hela

livsverk och skogområden för många hårt drabbade skogsägare. Förlusterna vid en storm är ekonomiska men också känslomässigt mycket påfrestande för skogsägarna. Stormen Per drog in över landet och stora skador skedde bl.a. i Skaraborg och utmed Vänernområdet. Skadorna var i dessa områden lika omfattande som Gudruns härjningar i Småland.

Motionären anser att det vore rimligt med en översyn av reglerna för ersättningar vid stormskador då de i dag är orättvisa och godtyckliga.

I *motion Fö250 av Andreas Norlén m.fl. (m, c, kd, fp)* anser motionärerna att en viktig utgångspunkt är att det är den som bedriver näringsverksamhet som har det primära ansvaret för att skydda sin verksamhet mot ekonomiska skador till följd av brand, stöld och allehanda olyckshändelser. Ansvaret innebär såväl att organisera och bedriva verksamheten på ett sådant sätt att risken att drabbas av skada minimeras – t.ex. genom att vidta erforderliga skyddsåtgärder – som att hålla verksamheten försäkrad. Det är dock inte möjligt för enskilda lantbrukare att försäkra sig mot skördeskador av det slag som följer av sådana naturkatastrofer som drabbade delar av Sverige sommaren 2007. Försäkringsbranschen tillhandahåller inte sådana försäkringar och har, enligt uppgift, inte heller för avsikt att arbeta fram sådana produkter. Det beror bl.a. på att premierna skulle bli så höga att det enligt motionärerna i praktiken vore ekonomiskt omöjligt för lantbrukarna att teckna försäkringar av detta slag.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har diskuterat behovet av att inrätta en katastroffond som skulle ge ersättning till lantbrukare som drabbas av stora förluster till följd av naturkatastrofer. För att en sådan fond ska få tillräcklig stabilitet och trovärdighet, i synnerhet under ett uppbyggnadsskede, anser motionärerna att statligt deltagande skulle behövas. Formerna för etablering av en katastroffond där staten och näringen samverkar måste ses över närmare.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har under en rad riksmöten behandlat frågor om ersättning till bl.a. kommuner och enskilda i samband med naturkatastrofer.

I betänkande *2001/02:FöU5 Naturkatastrofer, m.m.* framhöll försvarsutskottet betydelsen av det skadeförebyggande arbetet i syfte att minska skadorna vid bl.a. naturkatastrofer. Utskottet ansåg att det är viktigt att incitamenten för sådana insatser stimuleras och inte elimineras. En statlig garantiersättning e.d. som löses ut vid en svår påfrestning ansåg utskottet försvaga sådana incitament, vilket torde vara olyckligt.

I betänkande *2003/04:FöU2 Ny räddningstjänstlagstiftning, m.m.* vidhöll utskottet att inrättandet av en katastroffond eller liknande försvagar incitamenten för det skadeförebyggande arbetet.

Frågan om hur nationellt stöd och ersättningar vid naturkatastrofer bör hanteras, behandlades av försvarsutskottet i mars 2005 i betänkandet 2004/05:FöU8 *Åtgärder och ersättning i samband med naturkatastrofer i Sverige*. I en *fempartireservation* (m, fp, kd, c, mp) som fogades till betänkandet – som vann kammarens bifall – gav riksdagen regeringen ett tillkännagivande som innebar att ett nationellt katastrofkonto borde övervägas på sikt, för att bistå kommuner vid stora katastrofer. Reservationen ansåg också att möjligheter till ekonomisk kompensation för de ekonomiska förluster som uppkommit genom stormen Gudrun den 8–9 januari 2005 borde utredas.

Riksdagen har således redan uttalat sig för att ett nationellt katastrofkonto bör övervägas.

I betänkande 2005/06:FöU12 *Naturkatastrofer, m.m.* konstaterade utskottet bl.a. att regeringen tagit om hand det tillkännagivande som blev följden av att riksdagen biföll den ovan nämnda fempartireservationen och att ett ställningstagande i frågan kommer att göras i samband med att Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande läggs fram hösten 2007.

Utskottet erinrade vidare om att det inom utgiftsområde 6 Försvar och beredskap mot sårbarhet finns två anslag uppförda på statsbudgeten från vilka Statens räddningsverk kan lämna statligt finansiellt stöd till kommunerna för att förebygga åtgärder mot naturolyckor respektive att ersätta dem för extraordinära kostnader för räddningstjänst. Det finns således minst två tillfällen varje år som riksdagen kan pröva behovet av ett statligt stöd till kommunerna för sådana ändamål.

I Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande *Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter (SOU 2007:60)* – som överlämnades i oktober 2007 – framhåller utredningen att försäkring av egendom och ekonomisk verksamhet i Sverige i allmänhet har lämnats till den privata försäkringsmarknaden. Näringsidkare har ansvar för sin egen verksamhet, liksom hushållen för sin egendom. När stora katastrofer med svåra skadeverkningar inträffar, som vid stormen Gudrun 2005, har det emellertid hänt att staten gått in med stöd till bl.a. skogsägare och jordbrukare. Detta förfarande har kritiserats för att minska incitamenten att försäkra egendom.

Utredningen bedömer att det i dag finns vissa brister i försäkringsskyddet mot naturolyckor. De brister i försäkringsskyddet som föreligger motiverar dock inte ett särskilt statligt stöd för naturskador. De luckor som finns vad gäller försäkringar för naturskador bedöms vara av en art som kan hanteras av privata försäkringsbolag. Det privata försäkringsskyddet bör enligt utredningens mening dock utvecklas vad gäller skador på grund av naturolyckor.

I utredningen *Översyn av katastrofersättningssystemet till kommunerna, som överlämnade i december 2007 föreslås i betänkandet Ersättningssystem i samverkan – hantering av kommunernas kostnader i samband med naturkatastrofer, m.m. (Ds 2007:51)* ett riskfinansieringssystem för katastro-

fersättning till kommunerna. Systemet består av tre nivåer. Den första nivån omfattar kostnader som en kommun själv kan bära. Den andra nivån utgörs av en för kommunerna obligatorisk katastrofförsäkring, vilken administreras av Kammarkollegiet. Den tredje nivån omfattar kostnader av sådan dignitet att staten träder in. Försäkringslösningen innebär att kommunerna har ett gemensamt ansvar för systemet. De finansierar solidariskt försäkringen medan staten, i form av Kammarkollegiet, administrerar den.

De båda utredningsförslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet. Enligt vad utskottet inhämtat pågår ett beredningsarbete med en klimatproposition. Ett ställningstagande till de båda utredningsförslagen, och därmed ett svar till riksdagen på det uppdrag som gavs om ett eventuellt system om ersättningar till enskilda och kommuner i samband med naturkatastrofer, kommer sannolikt att redovisas för riksdagen i det sammanhanget. Några ytterligare uttalanden från utskottets sida, utöver dem som utskottet tidigare gjort, behöver inte göras. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionerna.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Naturkatastroffond m.m. (v)

av Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2007/08:Fö201 av Ulla Andersson m.fl. (v) och avslår motionerna

2007/08:Fö212 av Lars Gustafsson (kd),

2007/08:Fö215 av Birgitta Sellén och Lennart Pettersson (båda c),

2007/08:Fö230 av Mikael Oscarsson (kd),

2007/08:Fö236 av Dan Kihlström (kd),

2007/08:Fö246 av Sten Bergheden (m) och

2007/08:Fö250 av Andreas Norlén m.fl. (m, c, kd, fp).

Ställningstagande

Stabila trygghets- och försäkringssystem är viktiga för ett fungerande samhälle. De klimatförändringar som sker, skapar självklart oro, och allt ska göras för att förhindra och stoppa dem. Sverige kommer att få se många naturkatastrofer framöver. Översvämningar, stormar, jordskred och skogsbränder är bara några exempel som kan drabba såväl samhället som den enskilde mycket hårt.

Norge har en lång tradition av försäkringar mot naturkatastrofer. Den norska staten avsätter pengar i en fond för naturkatastrofer för de objekt som inte kan brandförsäkras, exempelvis broar och vägar. Detta skapar likvärdiga beslut om ersättning i hela landet, och som medborgare kan man känna en viss trygghet. I Norge tas en avgift på 0,11 promille ut på alla objekt som försäkras mot brand. Detta görs för att täcka kostnader som kan uppstå vid en naturkatastrof. Avgiften förs till en fond som administreras och beslutas av de norska försäkringsbolagen gemensamt genom en gemensamt tillsatt styrelse. Avgiften fastställs av styrelsen och ska täcka administrationskostnader och de belopp som betalas ut. Fonden ska inte gå med vinst utan enbart täcka sina egna kostnader. Alla bolag som säljer brandförsäkringar i Norge har som obligatorium att ingå i fonden. Jag

anser att även Sverige behöver ett liknande system. Jag föreslår därför att en utredning tillsätts för att se över de regelverk som i dag gäller och skapa ett liknande system som i Norge.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Fö201 av Ulla Andersson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppgift att se över reglerna för försäkringar vid naturkatastrofer.

2007/08:Fö212 av Lars Gustafsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om katastrofskydd för skogs- och jordbruksnäringarna.

2007/08:Fö215 av Birgitta Sellén och Lennart Pettersson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda behovet av en fond för naturkatastrofer i Sverige.

2007/08:Fö230 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell skördekadefond.

2007/08:Fö236 av Dan Kihlström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell katastroffond.

2007/08:Fö246 av Sten Bergheden (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomisk kompensation vid stormskador.

2007/08:Fö250 av Andreas Norlén m.fl. (m, c, kd, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en katastroffond inom jordbruksnäringen.